

TRILOGIJA SKRHANO MORE:

POLA KRALJA

POLA SVETA

POLA RATA

* * *

TRILOGIJA PRVI ZAKON:

OŠTRICA

VEŠALA

POSLEDNJI ARGUMENT KRALJEVA

* * *

Romani iz sveta PRVOG ZAKONA:

OSVETA

JUNACI

DŽO ABERKROMBI

Preveo
Nikola Pajvančić

■ Laguna ■

Naslov originala

Joe Abercrombie
THE HEROES

Copyright © Joe Abercrombie 2011
Axe illustration © Didier Graffet/Bragebonne 2010
Map © Dave Senior 2010

Copyright © za srpsko izdanje, Laguna 2017

Posvećeno Iv
Jednog dana ćeš čitati ovo
i pitati: „Tata, što toliki mačevi?“

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Borbeni poredak

SAVEZ

Glavna komanda

Lord maršal Kroj – vrhovni zapovednik snaga njegovog veličanstva na Severu

Pukovnik Felzig – njegov načelnik štaba, čovek izuzetno slabe brade

Pukovnik Bremer van Gorst – kraljev posmatrač Severnog rata i osramoćeni majstor mačevalac, bivši prvi kraljev gardista

Rurgen i Mlađi – njegove verne sluge, jedan star a drugi... mlađi

Bajaz, prvi među magovima – ćelavi čarobnjak, navodno star stotinama godina, uticajni predstavnik Zatvorenog veća, kraljevih najbližih savetnika

Joru Sumpor – njegov sluga, telohranitelj i glavni knjigovođa

Denka i Saurizin – dva stara adepta sa Univerziteta u Adovi, naučnici koji za Bajaza vrše eksperiment

Džalenhormova divizija

General Džalenhorm – stari kraljev prijatelj, izuzetno mlad za svoj položaj, kažu da je hrabar ali sklon glupim odlukama
Reter – njegov trinaestogodišnji trubač

Pukovnik Valimir – ambiciozni zapovednik Kraljevog ličnog prvog puka

Stariji narednik Forest – glavni podoficir u štabu Prvog puka

Kaplar Tani – prevejani profiter, barjaktar Prvog

Konjanici Žumance, Klige, Vort i Lederlingen – izgubljeni regruti, pridodati Taniju kao kuriri

Pukovnik Veterlant – pedantni zapovednik Šestog puka

Major Kalfer – njegov panici sklon zamenik

Narednik Gont, redov Rouz – vojnici iz Šestog

Major Popol – zapovednik prvog bataljona Rostodskog puka

Kapetan Lasmark – siromašni kapetan u Rostodskom puku

Pukovnik Vinkler – hrabri zapovednik Trinaestog puka

Miterikova divizija

General Miterik – profesionalni vojnik jake brade i slabašne lojalnosti, kažu da je žustar ali nesmotren

Pukovnik Opker – njegov načelnik štaba

Poručnik Dimbik – nepouzdana mladi oficir u Miterikovom štabu

Midova divizija

Lord guverner Mid – vojnik-amater s vratom kao u kornjače, u miru guverner Anglanda, kažu da Severnjake mrzi kao krme kasapina

Pukovnik Harod dan Brok – iskren i marljiv oficir u Midovom štabu, sin zloglasnog izdajnika

Finri dan Brok – bolesno ambiciozna žena pukovnika Broka, kćerka lorda maršala Kroja

Pukovnik Brint – najstariji oficir u Midovom štabu, stari kraljev prijatelj

Aliz dan Brint – naivna mlada žena pukovnika Brinta

Kapetan Hardrik – oficir u Midovom štabu, sklon tesnim pantalonama

Kerovi lojalisti

Ker – vođa Severnjaka koji se bore za Savez. Stari sadrug Krva-ve Devetke, nekada blizak prijatelj Crnog Daua, sada njegov ogorčeni neprijatelj

Crvenkapa – Kerov zamenik, nosi crvenu kapuljaču

Suvi Leb – čovek od imena, veoma iskusan, vodi jedno tuce za Kera

Crvena Vrana – jedan momak Suvog Leba

SEVER

U Skarlingovoj stolici i oko nje

Crni Dau – zaštitnik Severa, ili uzurpator, u zavisnosti od toga koga pitate

Čopavi – njegova desna ruka, što znači glavni telohranitelj i dupelizac

Išri – njegova savetnica, čarobnica sa pustinjanskog juga, Bajazova zakleta neprijateljica

Koľ Tres – unakaženi čovek od imena, ima metalno oko i neki ga zovu psetom Crnog Daua

Karnden Grlo – čovek od imena, kažu da je častan, nekada desna ruka Ruda Trodrva, onda blizak Betodu, sada vodi tuce za Crnog Daua

Divna – njegova davnašnja i napačena desna ruka

Viran od Blaja – slavni junak sa krajnjeg severa, nosi Oca mačeva. Takođe zvani i Daska, pošto mu jedna fali u glavi

Veseli Jon Kamber, Brek i Dejn, Skori Tišina, Agrik, Atrok i Drofd – drugi ljudi iz Grlovog tuceta

Skejlovi ljudi

Skej1 – Betodov stariji sin, sada najslabiji od petorice Dauovih ratnih poglavica, jak kao bik, hrabar kao bik, a i pametan kao bik

Bledi Kao Sneg – nekada jedan od Betodovih ratnih vođa, sada Skejlova desna ruka

Belooki Hansul – čovek od imena, ćorav, nekada Betodov izaslanik i pregovarač

„**Kraljević Kalder** – Betodov mlađi sin, zloglasna kukavica i spletkaroš, privremeno prognan zato što je predlagao mir

Sef – njegova trudna žena, kćerka Kola Dugorukog

Duboki i Plitki – ubice, paze na Kaldera, nadajući se bogatstvu

Ljudi Kola Dugorukog

Kol Dugoruki – jedan od petorice Dauovih ratnih vođa, stari ratnik, na glasu kao častan čovek, Sefin otac, Kalderov tast

Bridijan Poplava – čovek od imena, nekada bio u Grlovom tucetu

Bek – mladi zemljoradnik koji čezne za slavom na bojištu, sin Šame Nemilosrdnog

Reft, Kolving, Stoder i Brejt – drugi mladići prisilno mobilisani sa Bekom

Ljudi Glame Zlatnog

Glama Zlatni – jedan od petorice Dauovih ratnih vođa, nepodnošljivo tašt, u krvnoj zavadi sa Kermom Gvozenoglavim

Sat Krti – čovek od imena, čuven po pohlepi

Budni – momak u službi Zlatnog

Ljudi Kerma Gvozenoglavog

Kerm Gvozenoglavi – jedan od petorice Dauovih ratnih vođa, izuzetno tvrdoglav, u krvnoj zavadi sa Glamom Zlatnim

Čupavi – smeli izviđač

Irig – prgavi ratnik

Mirni – strelac poganog jezika

Ostali

Brod Desetput – najodaniji od Dauovih petorice ratnih vođa, ružan kao lopov.

Stranac Koji Kuca – ogromni divljak, opsednut civilizacijom. Poglavica svih zemalja istočno od reke Krine

Vratili se u blato

(mrtvi, misli se da su mrtvi, ili odavno mrtvi)

Betod – prvi kralj Severnjaka, otac Skejla i Kaldera

Skarling Gologlavi – legendarni junak koji je nekada davno ujedinio čitav Sever protiv Saveza

Krvava Devetka – bivši Betodov megdandžija, najstrašniji čovek na čitavom Severu, nakratko kralj Severnjaka pre nego što ga je (navodno) ubio Crni Dau

Rud Trodrvo – poglavica iz Afrita, čuven kao častan čovek, borio se protiv Betoda a u dvoboju ga pobedio Krvava Devetka

Forli Najslabiji – poznat kao slabašan borac, sadrug Crnog Daua i Kera, ubijen po Kalderovom naređenju

Šama Nemilosrdni – čuveni megdandžija, ubio ga Krvava Devetka, Bekov otac

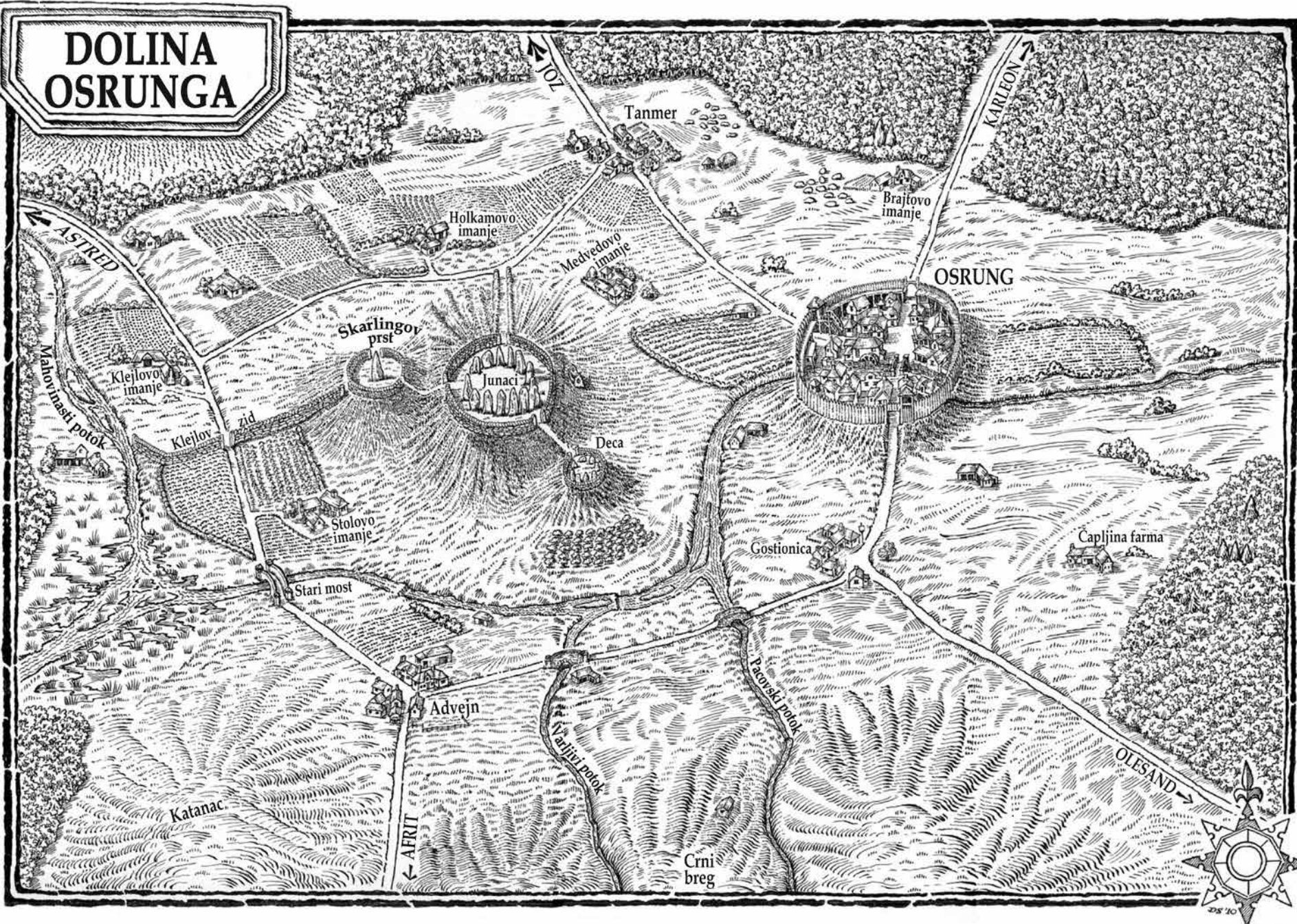
Pre bitke

„Nesrećna je zemlja
kojoj trebaju junaci.“

Bertold Brecht

DOLINA OSRUNGA

Tanmer

Brajtovo imanje

Holkamovo imanje

Medvedovo imanje

OSRUNG

Skarlingov prst

Junaci

Deča

Klejlovo imanje

Klejlov zid

Stolovo imanje

Gostionica

Capljina farma

Stari most

Advejn

Crni breg

Katanac

Vremena

„**P**restar sam ja za ova sranja“, mrmljao je Grlo, mršteći se od bola u načetom kolenu pri svakom drugom koraku. Krajnje je vreme da prestane s ovim. U stvari, krajnje vreme je odavno prošlo. Da se povuče i sedi na tremu iza kuće, s lulom, da se smeška i gleda vodu dok sunce zalazi, pošto je završio sve poslove za taj dan. Naravno da on nije imao kuću. Ali kada je bude imao, biće dobra.

Provukao se kroz otvor u oronulom zidu, a srce mu je tuklo kao bačvarev čekić. Od dugačkog uspona uz strmu padinu, visoke trave koja ga je saplitala i silovitog vetra koji je pokušavao da ga obori. Ali najviše, ako će da bude iskren, od straha da će na vrhu brda poginuti. Nikada nije tvrdio da je hrabar čovek, a s godinama je postajao sve veća kukavica. Čudno je to – što ti manje godina preostaje, to se više bojiš da ćeš ih izgubiti. Možda čovek kad se rodi prosto dobije zalihu hrabrosti, pa je polako troši u svakom škripcu koji ga zadesi.

Grlo je bio u mnogim škripcima. A sad je izgledalo da ga čeka još jedan.

Stao je da na tren predahne kada se napokon domogao ravnog tla, presamićen, trljajući oči suzne od vetra. Pokušao

je da priguši kašalj, zbog čega je samo zazvučao još glasnije. Junaci su se pred njim dizali u tami, veliki procepi u noćnom nebu, gde nisu sijale zvezde, visoki kao četiri čoveka, ili viši. Četrnaest divova, zaboravljeni na vrhu brda, šibani surovim vetrom. Tvrdoglavo čuvaju uzaludnu stražu.

Grlo je shvatio da se pita koliko je težak svaki od tih ogromnih kamenih blokova. Samo mrtvi znaju kako su ih dovukli ovamo. Ili ko je to uradio. Ili zašto. Mada, mrtvi ne pričaju, a Grlo nije nameravao da im se pridruži samo da to sazna.

Sada je na grubim ivicama kamenova video slabašni odsjaj vatre. Čuo je ljudske glasove kroz duboko režanje vetra. To ga je podsetilo na opasnost kojoj se izlaže, pa ga je preplavio novi talas straha. Strah je međutim zdrav, pod uslovom da te tera na razmišljanje. To mu je rekao Rud Trodrvo, nekada davno. On je o ovome dobro razmislio, i ovo je bio častan postupak. Ili bar najmanje pogrešan. Ponekad čovek boljem i ne može da se nada.

I tako je duboko udahnuo, pokušavajući da se priseti kako se osećao kada je bio mlad i kada ga nisu mučili zglobovi i kada ga je bolelo dupe za sve živo, pa je zakoračio napred, između ta dva stara kamena.

Možda je to nekada u drevna vremena bila svetinja, možda se u tim kamenovima kriju snažne čini, i možda je najteži zločin nezvan ući u taj krug. Ali ako se neki od starih bogova uvredio, neće imati načina to da pokaže. Vetar se utišao i prešao u žalostivo uzdisanje i to je bilo sve. Magija je danas na svetu retkost a svetinje su još i ređe. Takva su vremena.

Svetlo se pomerilo na unutrašnjim stranama Junaka, blago narandžasto na hrapavom kamenu, prekrivenom mahovinom, zaraslom u stari čičak, koprivu i suhu travu. Jedan je bio slomljen napola, nekoliko drugih su se tokom prošlih vekova preturili, tako da su ostavili praznine, kao izbijeni zubi u kezu lobanje.

Grlo je prebrojao osmoricu, pogrbljeni su sedeli oko vatre koju je napadao vetar, u iskrpljenim ogrtačima i iznošenim

kaputima, umotani u iscepanu ćebad. Svetlost vatre je poi-gravala na suvim i bradatim licima išaranim ožiljcima. Iskrila je na okovima njihovih štitova, na sečivima njihovog oružja. Mnogo oružja. Uglavnom su bili mlađi, ali se inače nisu mnogo razlikovali od njegove družine. Verovatno i nisu bili mnogo različiti. Načas je čak pomislio da je jedan čovek, okrenut profilom, zapravo Džatlan. Osetio je onaj ubod prepoznavanja, na usnama mu bio veseo pozdrav. Onda se prisetio da je Džatlan pod zemljom već dvanaest godina, i da je lično izgovorio reči iznad njegovog groba.

Možda na svetu postoji ograničen broj lica. Kad čovek dovoljno poživi, vidi kako ih drugi iznova koriste.

Grlo visoko diže prazne ruke, dlanova okrenutih napred, svojski se trudeći da mu se ne tresu. „Lepo veče!“

Lica se naglo okrenuše. Ruke se spustiše na oružje. Jedan ratnik zgrabi luk i Grlo oseti kako mu se želudac steže, ali pre nego što ovaj stiže da napne strelu, čovek pored njega pruži ruku i gurnu luk dole.

„Lakše malo, Vrano.“ Progovorio je krupan stari momak, s gustom sedom bradom i isukanim mačem koji mu je sjajan i spreman ležao preko kolena. Grlo uspe da se osmehne, zato što je poznavao to lice, i izgledi su mu sada postajali bolji.

Zvali su ga Suvi Leb, bio je čovek od imena još iz davnih dana. U nekoliko bitaka su se borili na istoj strani, a u još brojnijim na suprotnoj. Ali bio je na dobrom glasu. Prekaljen čovek, verovatno spreman da o svemu prvo porazmisli, ne žuri da prvo ubije pa posle postavlja pitanja, što je postajao sve omiljeniji način rada. Činilo se takođe da je on vođa ove družine, zato što je ovaj po imenu Crvena Vrana namrgođeno spustio luk, na veliko Grlovo olakšanje. Nije želeo da noćas niko pogine, i nije se stideo da kaže kako to za njega pogotovo važi.

Svejedno, trebalo je pregurati još dosta do kraja noći, a na sve strane je bilo mnogo oštrog čelika.

„Mrtvih mu.“ Suvi Leb je sedeo mirno kao sami Junaci, ali misli su mu sasvim sigurno jurile. „Ako me oči grdno ne varaju, upravo nam je iz noći stigao Karnden Grlo.“

„Ne varaju te.“ Grlo načini nekoliko sporih koraka napred, i dalje visoko dignutih ruku, iz petnih žila se trudeći da izgleda vedro, sa osam pari neprijateljskih očiju uperenih u sebe.

„Nešto si mi osedeo, Grlo.“

„I ti isto, Lebe.“

„Pa, znaš kako je. Rat je.“ Stari ratnik se potapša po trbuhu. „Odoše mi živci od rata.“

„Iskreno da ti kažem, i meni.“

„Ko bi hteo da bude ratnik?“

„Zajeban je to zanat. Ali znaš kako kažu, stari konji ne znaju da skaču preko novih prepona.“

„Ja se ovih dana trudim da ne skačem uopšte“, reče Suvi Leb. „Čuo sam da ratuješ za Crnog Daua. Ti i tvoje tuce.“

„Trudim se da samog ratovanja bude što manje, ali to što kažeš za koga radim, to si u pravu. Dau me hlebom hrani.“

„Dobro je kad se ima hleba.“ Oči Suvog Leba spustiše se ka vatri i on je zamišljeno džarnu granom. „Mene sada hlebom hrani Savez.“ Njegovi ljudi su bili napeti – jezici su oblizivali usne, prsti prelazili preko oružja, oči blistale na svetlosti vatre. Kao publika kod dvoboja, posmatra uvodne pokrete, pokušava da proceni ko je u prednosti. Suvi Leb ponovo diže pogled. „Tako da mi se čini da radimo za zaraćene strane.“

„Zar da nam takva sitnica kao što su zaraćene strane pokvari ovako učtiv razgovor?“, upita Grlo.

Kao da je sama reč „učtiv“ nekakva uvreda, Crvenoj Vrani ponovo udari krv u glavu. „Aj’ samo lepo da smaknemo ovu pizdu!“

Suvi Leb se polako okrenu ka njemu, lica iskrivljenog od prezira. „Ako se desi nemoguće, pa ja osetim da mi treba tvoja pomoć, reći ću ti šta treba da radiš. Dotle, jezik za zube, praznoglavče. Čovek iskusan kô Karnden Grlo nije tek tako

ovamo došetao, da ga ubije neki kao što si ti.“ Oči mu predoše po kamenovima, pa se vratiše na Grlo. „Što si došao, i to tako sam-samcit? Nećeš više da se boriš za onog skota Crnog Daua, pa si rešio da predeš na Kerovu stranu?“

„Ne bih mogô reći da je tako. Nikako mi ne bi prijalo da se borim za Savez, bez uvrede za one kojima to prija. Svako od nas ima svoje razloge.“

„Ja se trudim da čoveku ne sudim samo po tome s kim se druži.“

„Na obe strane svakog velikog spora uvek ima dobrih ljudi“, reče Grlo. „Evo šta je. Crni Dau mi je rekao da prošetam dole do Junaka, da postavim stražu, da vidim hoće li vojska Saveza stići iz ovog pravca. Ali možda ti možeš da mi uštediš trud. Hoće li vojska Saveza stići iz ovog pravca?“

„Nemam pojma.“

„Ali ti si ipak ovde.“

„Na to se ne bih mnogo obazirao.“ Suvi Leb nimalo vedro osmotri ljude oko vatre. „Kao što vidiš, poslali su me manje-više samog. Ker mi je rekao da se prošetam gore do Junaka, da postavim stražu, da vidim hoće li naići Crni Dau il’ neko od njegovih.“ Diže obrve. „Misliš da će doći?“

Grlo se naceri. „Nemam pojma.“

„Ali ti si ipak ovde.“

„Na to se ne bih mnogo obazirao. Samo ja i moje tuce. Sem Bridijana Poplave, on je slomio nogu pre koji mesec, morali smo da ga ostavimo, da mu zaraste.“

Suvi Leb se žalostivo osmehnu, džarnu vatru granom i diže oblak varnica. „Ti si uvek imao složnu družinu. Kladam se da su sad raštrkani oko Junaka, s napetim lukovima.“

„Tako nešto.“ Lebovi ljudi se svi okrenuše u stranu, zijajući. Zaprepastio ih je glas koji kao da je došao niotkuda, a još više što je bio ženski. Divna je stajala prekrštenih ruku, s mačem u koricama i lukom preko ramena, naslonjena na jednog Junaka, nehajno, kao da se naslanja na zid krčme. „Ehej, Suvi Lebe.“

Stari ratnik iskrivi lice. „Mogla si makar da napneš strelu, da bar izgleda kô da nas shvataš ozbiljno?“

Ona pokaza glavom u tamu. „Tamo pozadi ima nekoliko momaka, spremni su da ti prosviraju njušku strelom samo ako nas mrko pogledate. Je l' ti sada bolje?“

Suvi Leb dodatno iskrivi lice. „I da i ne“, reče, njegov ljudi se zagledaše između kamenova, a noć iznenada postade puna pretnji. „I dalje glumiš desnu ruku ovom stvoru, je li?“

Divna počea dugački ožiljak na kratko podšišanoj glavi. „Nema boljih ponuda. Mi smo ti kao stari bračni par koji se nije tucao godinama, al' se zato samo svađa.“

„I ja i moja žena smo bili isti takvi, pre nego što je umrla.“ Lebov prst kucnu po isukanom maču. „Mada, sad mi nedostaje. Znao sam da imaš društvo, čim sam te video, Grlo. Ali pošto ti i dalje melješ a ja i dalje dišem, računam da si rešio da nam pružiš priliku da popričamo.“

„Onda me čitaš kô bukvar“, reče Grlo. „To je plan.“

„Moji stražari su živi?“

Divna okrenu glavu i zviznu onim svojim zviždukom, i Skori Tišina se pojavi iza jednog kamena. Ruku je držao preko ramena čoveka s velikim ružičastim belegom na obrazu. Izgledali su gotovo kao stari drugari, sve dok se nije videlo da Skori u ruci drži nož i da njime golica Belegu grlo.

„Izvini, vođo“, reče zarobljenik Suvom Lebu. „Uhvatio me na prepad.“

„Dešava se.“

Mršav momčić se istetura na svetlo vatre, kao da ga je neko snažno gurnuo, pa se saplete i uz krik pade u dugačku travu. Veseli Jon se pojavi iz tame iza njega, namrgođen i bradat. U ruci je držao sekiru, čije mu je teško sečivo sijalo uz čizmu.

„Hvala mrtvima na tome.“ Suvi Leb mahnu granom ka momčiću koji je upravo ustajao. „Moj sestrić. Obećao sam da ću ga paziti. Da si ga ubio, na glavu bi mi se popela.“

„Spavao je“, zareža Jon. „Nisi baš pažljivo stražario, je li?“

Suvi Leb slegnu ramenima. „Nikog nisam očekivao. Ako na Severu nečeg imamo previše, onda su to brda i kamenje. Nisam računao da će jedno brdo s kamenjem nekome biti toliko privlačno.“

„Meni nije“, reče Grlo, „ali Crni Dau je rekao da dođem ovde dole...“

„A kad Crni Dau nešto kaže...“ Brek i Dejn je reči pevuckao, kako to čine brđani. Zakoračio je na široki travnati krug, sa tetoviranom stranom glavurde okrenutom ka svetlosti vatre, dok su drugu stranu prekrivale senke.

Učinilo se da će Crvena Vrana naglo ustati, ali ga Suvi Leb smiri tako što ga potapša po ramenu. „Vidi, vidi. Ovi tvoji samo iskaču.“ Oči mu predoše sa sekire Veselog Jona, preko Divninog keza i Brekovog trbuha na Skorijev nož, i dalje ka grlu njegovog čoveka. Nema sumnje da procenjuje kakvi su mu izgledi, baš kao što bi i Grlo uradio. „Je l' sa vama i Viran od Blaja?“

Grlo sporo klimnu glavom. „Ne znam zašto, al' on uporno zahteva da me svuda prati.“

Kao na znak, Viranov čudni naglasak iz dolina doplovi kroz mrak. „Šoglig je rekla... da će mi sudbinu pokazati... čovek kome se zaglavila kost u grlu.“ Odjeknuo je između kamenova, kao da je dopirao sa svih strana. Viranova čuvena potreba da od svega pravi predstavu. To je neophodna osobina za svakog velikog junaka. „A Šoglig je stara kao ovi kamenovi. Neki govore da je ni pakao neće. Gvožđe je ne seče. Neki kažu da je videla kako se svet rađa, i da će videti kako umire. To je žena koju čovek mora da sluša, je li? Ili bar tako neki govore.“

Viran prođe pored jednog oborenog Junaka i izađe na svetlost vatre, visok i suv, s licem u senci kukuljice, strpljiv kao zima. Preko ramena je nosio Oca mačeva, kao mlekarica jaram. Tamnosivi metal balčaka sijao je čitavom dužinom, ruke je prebacio preko sečiva a šake su mu visile napred. „Šoglig mi je rekla vreme, i mesto i način moje smrti. To mi je prošaputala

i zaklela me da čuvam tu tajnu, jer magija kad se podeli, više nije magija. Zato vam ne mogu reći gde će to biti niti kada, ali nije ovde, i nije sada.“ Zastao je nekoliko koraka ispred vatre. „Vi momčići, s druge strane...“ Viranova glava s kukuljicom nagnu se u stranu, tako da se sada pokazao vrh njegovog oštrog nosa, ivica oštrem vilice i tanka usta. „Šoglig nije rekla kad ćete vi otići.“ Nije se pomerio. Nije morao. Divna pogleda Grlo, prevrnu očima i zagleda se u zvezdano nebo.

Međutim, ljudi Suvog Leba to nisu čuli već stotinu puta. „Onaj Viran?“, prošapta jedan susedu. „Viran zvani Daska? To je on?“

Sused ne reče ništa, već mu se samo jabučica pomeri kada proguta knedlu.

„Dakle, sutra malo ću da se iz ovog vadim tučom“, reče Suvi Leb vedro. „Ima li izgleda da nas pustite da se čistimo odavde?“

„Nameravam da to izričito zahtevam“, reče Grlo.

„Možemo da poneseimo stvari?“

„Nije mi cilj da te osramotim. Samo hoću ovo brdo.“

„Ili ga hoće Crni Dau.“

„Ista stvar.“

„Onda samo izvolite.“ Suvi Leb polako ustade, mršteći se dok je ispravljao noge, pošto su i njega bez sumnje mučili zglobovi. „Ovde gore vetar duva kô lud. Mnogo bih radije bio dole u Osrungu, da pružim noge kraj vatre.“ Grlo je morao da prizna kako tu ima nečega. Došlo mu je da se zapita ko će ovde zapravo bolje da prođe. Suvi Leb zamišljen vrati mač u korice, dok su njegovi ljudi sakupljali opremu. „Ovo je stvarno ljudski s tvoje strane, Grlo. Ti si prav kao mač, baš kao što kažu. Lepo je što ljudi na zaraćenim stranama ipak mogu da reše problem razgovorom, usred svega ovoga. Časno ponašanje... više nije u modi.“

„Takva su vremena.“ Grlo mahnu glavom Skoriju i ovaj skloni nož s Belegovog grla, vrati mu luk i pruži otvorenu šaku ka vatri. Beleg ustuknu, trljajući novoobrijano mesto na bradi,

pa poče da umotava ćebe. Grlo zadenu palčeve za pojas od mača, ne odvajajući pogled od Lebovih ljudi dok su se spremali za pokret, čisto za slučaj da neko proba da glumi junaka.

Crvena Vrana je delovao najspremniji za to. Prebacio je luk preko ramena i sada je stajao silno namrgođen, čvrsto stežući sekiru u jednoj ruci. U drugoj je držao štit s naslikanom crvenom pticom. Ako je pre bio rad da ubije Grlo, u ovih poslednjih nekoliko minuta nije se predomislio. „Nekoliko matorih seronja i neka jebena žena“, zarežao je. „Zar pred takvima da podvijemo rep?“

„Ne, ne.“ Suvi Leb prebaci svoj izbrazdani štit preko ramena. „Rep smo podvili ja i ovi momci ovde. Ti ćeš da ostaneš i da se sam biješ sa Viranom od Blaja.“

„Šta ću ja?“ Crvena Vrana namršteno pogleda Virana, a Viran mu uzvratila pogled. Onaj deo lica koji mu se video i dalje je bio kamen, kao sami Junaci.

„Tako je“, reče Suvi Leb, „pošto te svrbi da se biješ. Onda ću ja da odvučem tvoj iskasapljeni leš tvojoj mamici i da joj kažem da ništa ne brine, pošto si ti to tako hteo da bude. Toliko si zavoleo ovo jebeno brdo da si prosto morao ovde da pogineš.“

Vranina šaka je nervozno radila oko drške sekire. „A?“

„Ili ćeš možda ipak ranije da siđeš s nama ostalima, blagosiljajući ime Karndena Grla što nas je ljudski upozorio i pustio da odemo a da nam nije dupeta načičkao strelama.“

„Dobro“, reče Crvena Vrana i mrzovoljno se okrenu.

Suvi Leb huknu i reče Grlu: „Ova današnja omladina, a? Jesmo li mi nekad bili toliko glupi?“

Grlo slegnu ramenima. „Vrlo verovatno.“

„Mada, ne bih rekao da sam bio toliko žedan krvi kô oni danas.“

Grlo slegnu ramenima. „Takva su vremena.“

„Baš takva i nikakva drugačija. Ostavićemo vam vatru, je li? Idemo, momci.“ Krenuli su ka južnoj strani brda, u hodu pakujući ostatke stvari, pa su jedan po jedan nestali u noći između kamenova.

Lebov sestrić se okrenu između dva kamena i pokaza srednji prst Grlo. „Vrat ćemo se, i nećemo se šunjati kao vi, mamicu vam vašu!“ Ujak ga ošinu dlanom po raščupanoj glavi. „Jao! Što?“

„Pokaži malo poštovanja.“

„Zar nismo u ratu?“

Suvi Leb ga ponovo ošinu tako da ovaj zacvile. „To nije razlog za nepristojno ponašanje, govno jedno malo.“

Grlo je stajao dok je momčićeve kuknjave nestajala u vetru iza kamenova, onda je progutao kiselu pljuvačku pa je izvukao palčeve iz pojasa. Šake su mu drhtale, morao je da ih protrlja da to sakrije, pretvarajući se da mu je hladno. Ipak, sad je gotovo i svi koji su u ovome učestvovali još su disali, tako da mu se činilo da bolje nije moglo ispasti.

Veseli Jon se nije slagao. Prišao je Grlo jezivo namršten pa je pljunuo u vatru. „Možda svane dan kad ćemo zažaliti što ih nismo pobili.“

„Savest me mnogo manje peče kad nekog ne ubijem.“

Brek coknu. „Ratnika ne bi trebalo da previše muči savest.“ Viran je skinuo Oca mačeva s ramena pa ga je oslonio na zemlju. Jabuka mu je bila u visini vrata, i gledao je kako svetlo igra po krsnici dok ga je vrteo ukrug. „Svako mora da nosi svoje breme.“

„Ja imam tačno koliko mi treba.“ Onda brđanin ponosno potapša svoju trbušinu, kao što bi otac potapšao glavu sina.

„Vođo.“ Agrik izađe na svetlo vatre, s lukom u jednoj ruci i strelom između dva prsta druge.

„Jesu li otišli?“ , upita Grlo.

„Posmatrao sam ih sve dole do Dece. Sada gaze reku, idu ka Osrungu. Atrok ih i dalje drži na oku. Znaćemo ako se vrate.“

„Misliš da će se vratiti?“ , upita Divna. „Suvi Leb je čovek starog kova. Voli da se smeška, ali mu ovo sigurno nije lako palo. Ti veruješ tom matorom zlikovcu?“

Grlo se namrgođeno zagleda u noć. „Koliko i bilo kome drugom u ova vremena.“

„Samo toliko? Onda daj da postavimo stražu.“

„Tako je“ reče Brek. „I nek naša ostane budna.“

Grlo ga pljesnu po ruci. „Lepo od tebe što si se dobrovoljno javio za prvu smenu.“

„Trbuh može da ti pravi društvo“, dobaci Jon.

Grlo njega sledećeg pljesnu po ruci. „Drago mi je što se slažeš, ti ćeš drugi.“

„E jebiga.“

„Drofd!“

Videlo se da je kovrdžavi momčić najnoviji u družini po tome što se smesta žustro odazvao. „Reci, vođo?“

„Uzmi osedlanog konja i kreni gore nazad putem za Joz. Nisam siguran čije ćeš ljude prvo sresti – najverovatnije Gvozdenuglavog, ili možda Desetputove. Reci im da smo na Juncima naleteli na jedno Kerovo tuce. Najverovatnije su samo izviđali, ali...“

„Samo izviđali.“ Divna je zubima skinula krastu s pesnice pa ju je pljunula s vrha jezika. „Vojska Saveza je miljama daleko, izdeljena i raštrkana, pokušava da pravi prave linije u zemlji u kojoj pravih linija nema.“

„Najverovatnije. Al' ipak ti skoči u sedlo i prenesi poruku.“

„Sad?“ Drofdovo lice bilo je veoma uzrujano. „Po mraku?“

„Ma ne, može i dogodine“, prasnu Divna. „Da, sada, budalo, treba samo da ideš putem.“

Drofd teško uzdahnu. „Junačka posla.“

„Sva posla u ratu su junačka posla, sine“, reče Grlo. On bi radije poslao nekog drugog, ali bi se onda do zore raspravljali zašto ne ide novajlija.

„Dobro onda, vođo. Vidimo se za nekoliko dana, valjda. Ima dupe da mi otpadne.“

„Što?“ Divna pomeri kukove napred-nazad nekoliko puta. „Da nije Desetput tvoj tajni prijatelj, je li?“ To je izmamilo nešto smeha. Brekov grohot, Skorijev kikut, čak je i Jonovo mrštenje postalo trunčicu blaže, što je značilo da mu je baš smešno.

„E mnogo ste duhoviti.“ Drofd onda ode u noć da nađe konja i krene.

„Kažu ljudi da od pileće masti bolje klizi!“ , doviknu Divna za njim, a Viranov cerek odjeknu između Junaka i nestade u praznoj tami.

Grlo se posle tolikog uzbuđenja osetio iscrpljeno. Seo je kraj vatre na zemlju još toplu od Lebovog dupeta. Namrštio se kada je savio kolena. Skori je našao mesto na suprotnoj strani pa je počeo da oštri nož i grebanje metala je ritmički pratilo njegovo tiho, visoko pevušenje. Pisma o Skarlingu Gologlavom, najvećem junaku Severa, koji je nekada davno ujedinio klanove i proterao Savez. Grlo je sedeo i slušao, grickao bolne zanoktice i razmišljao kako bi stvarno trebalo da prestane to da radi.

Viran spusti Oca mačeva, čučnu i izvadi staru kesu u kojoj je držao rune. „Valjalo bi da čitam, je li?“

„Baš moraš?“, promrsi Jon.

„Što? Bojiš se šta će ti znaci reći?“

„Bojim se da ćeš da lupetaš neke gluposti pa ću ja da pola noći ležim budan i razmišljam šta znače.“

„Hajde, videćemo.“ Viran izruči rune na dlan, pljunu na njih pa ih baci pored vatre.

Grlo nije mogao da odoli, već je iskrivio vrat da vidi, mada ni za živu glavu ne bi umeo da ih protumači. „Šta kažu rune, Virane?“

„Rune kažu...“ Viran se zaškilji kao da pokušava da vidi nešto u velikoj daljini. „Da će biti krvi.“

Divna prezrivo frknu. „To uvek kažu.“

„Jeste.“ Viran se umota u ogrtač, prinese obraz maču kao ljubavnici, već sklopljenih očiju. „Al' su onedavno mnogo češće u pravu.“

Grlo mrko pogleda Junake oko sebe, zaboravljene divove, kako tvrdo glavo čuvaju ništa. „Takva su vremena“, promrsi.

Mirotvorac

S tajao je pored prozora, s rukom na kamenu a prsti su mu dobovali, dobovali, dobovali. Smrknuto je gledao iznad Karleona. Iznad lavirinta kaldrmisanih ulica, zbijenih strmih krovova, visokih gradskih zidina koje je podigao njegov otac, sjajnih i crnih od kiše. Pa u maglovita polja, iza račvanja velike reke, ka jedva vidljivim brdima na kraju doline. Kao da bi, ako se dovoljno namrgodi, mogao da vidi dalje. Preko četrdesetak milja divljine, do raštrkane vojske Crnog Daa. Gde se rešava sudbina Severa.

Bez njega.

„U životu želim samo da svi rade ono što im kažem. Zar je to toliko teško?“

Sef mu priđe s leđa i priljubi stomak uz njegova leđa. „Ja bih rekla da je to samo pametno.“

„Ja svejedno znam šta je najbolje, zar ne?“

„Ja znam šta je najbolje, i to ti govorim... što znači, da.“

„Čini mi se da na Severu ima nekoliko zadržanih skotova koji ne shvataju da mi znamo sve odgovore.“

Njena ruka pođe niz njegovu šaku i zarobi njegove nemirne prste na kamenu. „Ljudi ne vole da se zalažu za mir, ali hoće. Videćeš.“

„A dotle me, kao i sve vizionare, odbacuju. Preziru. Proteruju.“

„Dotle si zaključan u sobi sa svojom ženom. Zar je to toliko loše?“

„Nigde ne bih radije bio“, slagao je.

„Lažeš“, prošaputa ona i zagolica mu uho usnama. „Lažeš gotovo jednako često kao što se priča. Radije bi bio tamo, uz brata, u oklopu.“ Njene ruke kliznuše ispod njegovih pazuha i preko grudi, tako da ga je zagolicalo pa se stresao. „Da kosiš Južnjake kô zelenu travu.“

„Ubijanje mi je omiljeni hobi, kao što znaš.“

„Ubio si više ljudi od Skarlinga.“

„U oklopu bih i u krevet legao, da mogu.“

„Sprečava te briga za moju mekanu, nežnu kožu.“

„Ali kad nekome odsečeš glavu, ume da prska.“ Izmigoljio se, okrenuo ka njoj pa joj je lenjo prstom pritisnuo grudnu kost. „Skloniji sam brzom ubodu u srce.“

„Tako si i meni slomio srce. Stvarno si velik mačevalac.“

On ciknu kada oseti njenu ruku između nogu, pa se kikatavo povuče duž zida, dignutih ruku da je odbije. „Dobro, priznajem! Veći sam ljubavnik nego ratnik!“

„Napokon istina. Vidi samo šta si mi uradio.“ Spustila je ruku na stomak i pogledala ga s neodbravanjem. Taj izraz se pretvorio u osmeh kada je on prišao, stavio ruku preko njene ruke, provukao prste kroz njene prste i pomilovao joj veliki stomak.

„Dečak je“, prošaputala je. „Osećam da je dečak. Naslednik Severa. Ti ćeš biti kralj, a onda...“

„Pssst.“ On je ućutka poljupcem. Nisu mogli znati kada ih neko prisluškuje, a sem toga: „Ja imam starijeg brata, sećaš se?“

„Maloumnog starijeg brata.“

Kalder se lecnuo, ali to nije porekao. Uzdahnuo je kada je pogledao dole u taj njen čudni, divni, zastrašujući stomak. „Moj otac je uvek govorio je porodica najvažnija.“ Posle moći. „Takođe, nema svrhe raspravljati se oko onoga što nemamo.

Crni Dau sada nosi lanac moga oca. Crni Dau je taj zbog koga moramo da brinemo.“

„Crni Dau je samo običan jednonuhi siledžija.“

„Siledžija koji u šaci drži čitav Sever i čije najmoćnije ratne vođe rade šta im on kaže.“

„Moćne ratne vođe.“ Ona prezrivo frknu. „Kepeci s imenima velikih ljudi.“

„Brod Desetput.“

„Taj truli matori crv? Pozli mi samo kad pomislim na njega.“

„Kerm Gvozdenuglavi.“

„Priča se da ima malecni kurac. Zato je sve vreme namrgođen.“

„Glama Zlatni.“

„Još manji. Kao bebeći prstić. A ti imaš saveznike.“

„Stvarno?“

„Znaš da ih imaš. Mom ocu si drag.“

Kalder iskrivi lice. „Tvoj otac me ne mrzi, ali sumnjam da bi skočio da preseče uže kad bi me obesili.“

„On je častan čovek.“

„Naravno da jeste. Kol Dugoruki je prav kao mač, to svi znaju.“ Ako od toga ima neke vajde. „Ali ti i ja smo vereni kada sam ja bio sin kralja Severnjaka i kad je svet bio sasvim drugačiji. On je za zeta dobijao kraljevića, a ne samo nadaleko čuvenu kukavicu.“

Ona ga potapša po obrazu, dovoljno snažno da se začuje pljesak. „Prelepu kukavicu.“

„Na Severu lepe muškarce vole još manje od kukavica. Nisam siguran da je tvoj otac oduševljen kako me je sreća poslužila.“

„Jebeš sreću.“ Uхватила ga je za košulju i privukla ga bliže, mnogo snažnija nego što izgleda. „Ja ništa ne bih menjala.“

„Ne bih ni ja. Samo kažem da tvoj otac možda bi.“

„A ja kažem da grešiš.“ Uхватила mu je šaku i ponovo je pritisla na svoj veliki stomak. „Ti si mu sada rod.“

„Rod.“ Nije se potrudio da kaže kako rodbina može predstavljati slabost isto koliko i snagu. „Dakle, imamo tvog časnog oca i mog maloumnog brata. Sever je naš.“

„Biće. Znam to.“ Blago se zanosila unazad, i vodila ga od prozora ka krevetu. „Dau je možda čovek stvoren za rat, ali ratovi ne traju večno. Ti si bolji od njega.“

„Retko ko bi se složio.“ Ipak, to je bilo lepo čuti, posebno prošaputano na uho tim tihim, grlenim, strastvenim glasom.

„Pametniji si od njega.“ Obrazi im se dodirnuše. „Mnogo pametniji.“ Njen nos mu pređe preko brade. „Najpametniji čovek na Severu.“ Mrtvih mu, što voli kad mu laskaju.

„Nastavi.“

„Mnogo bolje izgledaš od njega.“ Stegnula mu je šaku i povela je niz stomak. „Najnaočitiji čovek na Severu...“

On joj liznu usne vrhom jezika. „Da najlepší vladaju, ti bi već bila kraljica Severnjaka...“

Njeni prsti su radili oko njegovog kaiša. „Ti uvek znaš tačno šta da kažeš, je li, kraljeviću Kalderu...“

Začu se lupa na vratima i on se ukipi, kao da mu sva krv iz kurca iznenada udari u glavu. Ništa ne može da pokvari romantično raspoloženje kao pretnja nagle smrti. Lupa se ponovi, tako da se debela vrata zatresoše. Oni se zajapureni razdvojiše i počеше da popravljaju odeću. Više kao maloletni ljubavnici koje su roditelji uhvatili na delu nego kao muškarac i žena, pet godina u braku. Toliko o snovima o kraljevanju. Nije čak imao vlast ni nad bravom sopstvenih vrata.

„Reza je spolja, majku mu!“, prasnu on.

Metal zaškripa i vrata se otvoriše. Na njima je stajao čovek čija je čupava glava gotovo dodirivala dovratak. Uništena strana njegovog lica bila je okrenuta napred, prekrivao ju je ogroman ožiljak od ugla usta, preko obrve pa do čela. Iz slepe duplje sijala je mrtva metalna kugla. Ako se neki trun romantike zadržao u prostoriji, ili u Kalderovim gaćama, taj ožiljak i to oko su ga dokrajčili. Osetio je kako se Sef ukočila, a pošto je ona bila

mnogo hrabrija od njega, njen strah nikako nije ublažio njegov. Kol Tres je bio manje-više najgore znamenje koje čovek može sresti. Ljudi su ga zvali psetom Crnog Daua, ali nikada u unakaženo lice. Čovek koga zaštitnik Severa šalje da obavlja najprljavije poslove.

„Dau te zove.“ Ako bi pogled na Tresovo lice tek delimično užasn timer nekog junaka, njegov glas bi taj posao dovršio. Promukao šapat, koji je zvučao kao da svaka reč boli.

„Što?“, upita Kalder, trudeći se da njegov glas zvuči vedro kao letnje jutro, uprkos tome što mu je srce ludo tuklo. „Zar bez mene ne može da pobedi Savez?“

Tres se nije nasmejao. Nije se namrštio. Samo je stajao na vratima, nemi komad zla.

Kalder pokuša da slegne ramenima na najbezbrizniji mogući način. „Pa, svako valjda nekom služi. Šta je s mojom ženom?“

Tresovo živo oko pređe na Sef. Da ju je pogledao pohotno ili zgađeno, Kalder bi bio srećniji. Ali Tres je trudnicu pogledao kao kasapin životinjsko truplo, tek kao posao koji treba obaviti. „Dau kaže da ona ostane, kao talac. Da bi se svi lepo ponašali. Biće bezbedna.“

„Pod uslovom da se svi lepo ponašaju.“ Kalder je shvatio da je zakoračio ispred nje, kao da će je zaštititi svojim telom. To i nije neka zaštita protiv čoveka kakav je Tres.

„Tako je.“

„A ako se Crni Dau ne bude lepo ponašao? Gde je moj talac?“

Tresovo oko pređe na Kaldera i tu ostade. „Ja ću biti tvoj talac.“

„A ako Dau pogazi reč, mogu da te ubijem, je li?“

„Možeš da probaš.“

„Ha.“ Ime Kola Tresa bilo je jedno od najjačih na čitavom Severu. Kalderovo ime, nije potrebno posebno naglašavati, to nije bilo. „Možeš li da nas ostaviš na trenutak da se oprostimo?“

„Što da ne?“ Tres se povuče tako da se iz senki video samo sjaj metalnog oka. „Nisam ja čudovište.“

„Nazad u zmijarnik“, promrsi Kalder.

Sef ga uhvati za ruku, razrogačenih očiju, istovremeno i preplašena i željna. Gotovo jednako preplašena i željna kao on. „Budi strpljiv, Kalderu. Pažljivo stupaj.“

„Čitav put ću preći na vrhovima prstiju.“ Ako uopšte tamo stigne. Računao je da su izgledi otprilike jedan prema četiri da Tres ima naređenje da ga usput zakolje a leš baci u močvaru.

Uхватила mu je bradu palcem i kažiprstom pa ju je snažno prodrimala. „Ozbiljno mislim. Dau te se boji. Moj otac kaže da samo traži izgovor da te ubije.“

„Dau i treba da me se boji. Šta god drugo bio, još sam sin svog oca.“

Ona mu još snažnije stegnu bradu, pa ga pogleda pravo u oči. „Volim te.“

On obori pogled, iznenada osećajući kako mu se grlo steže od suza. „Zašto? Zar ne shvataš kakav sam ja pogani bednik?“

„Bolji si nego što misliš.“

Kada bi ona to rekla, skoro je mogao da u to poveruje. „Volim i ja tebe.“ A čak nije morao ni da slaže. Kako je samo besneo kada je njegov otac objavio veridbu. Da se oženi tom jezicavom kućkom svinjskog nosića? Sada je izgledala sve lepše svaki put kada bi je video. Voleo je njen nos, a jezik još i više. Gotovo dovoljno da prestanu da ga zanimaju druge žene. Privukao ju je blizu, trepćući da potisne suze, pa ju je još jednom poljubio. „Ne brini. Od mene niko nije manje zainteresovan da prisustvuje mom vešanju. Odmah se vraćam u tvoj krevet.“

„U oklopu?“

„Ako tako želiš“, reče dok se odvajao.

„I bez laganja dok si na putu.“

„Ja nikada ne lažem.“

„Lažove“, reče mu ona tiho pre nego što čuvari zatvoriše vrata i namaknuše rezu, tako da Kalder ostade u polumračnom hodniku samo sa plačevno-tužnim mislima kako možda više nikada neće videti svoju ženu. To u njemu probudi neočekivanu trunku hrabrosti pa požuri za Tresom, pristiže ga i

pljesnu po ramenu. Prilično ga je uznemirila drvena čvrstina tog ramena, ali je svejedno nastavio.

„Ako joj se bilo šta desi, obećavam ti...“

„Čuo sam da tvoja obećanja ne znače mnogo.“ Tresovo oko se spusti na neželjenu ruku i Kalder je pažljivo skloni. On je možda tek ponekad hrabar, ali nikada nije hrabar kada je to nerazumno.

„Ko to kaže? Crni Dau? Ako na Severu živi čovek čija obećanja vrede manje od mojih, onda je to on.“ Tres ništa ne reče, ali Kalder nije bio čovek koji lako odustaje. Na dobrom izdajstvu mora mnogo da se radi. „Znaš, Dau ti nikada neće dati više nego što sam uspeš da ugrabiš. Za tebe neće biti ničega, bez obzira koliko si veran. Zapravo, što si verniji, to će biti manje. Videćeš. Treba nahraniti previše gladnih pasa a mesa nema dovoljno.“

Tresovo oko tek trunčicu usitni. „Ja nisam pas.“

Taj prosev besa bi učutkao većinu ljudi, ali je za Kaldera bio pukotina koju treba proširivati. „To je meni jasno“, prošaputa on, tiho i žustro kao što je Sef šaputala njemu. „Većina ljudi te se toliko boji da od tog straha ne vidi dalje, ali ja vidim. Ja vidim šta si ti. Ratnik, naravno, ali i britak um. Ambiciozan čovek. Ponosan čovek, a što i ne bi bio?“ Kalder ih zaustavi u mračnom delu hodnika, nagnu se zaverenički blizu, gušeći poriv da ustukne kada se onaj užasni ožiljak okrenu ka njemu. „Da za mene radi čovek kao što si ti, ja bih mu davao mnogo bolje poslove nego Crni Dau, bar to mogu da ti obećam.“

Tres mu mahnu da priđe, a krupni rubin na njegovom malom prstu sijao je u polumraku bojom krvi. Nije ostavljao Kalderu izbora nego da se približi, bliže, preblizu. Dovoljno blizu da oseti Tresov topli dah. Gotovo dovoljno blizu za poljubac. Dovoljno blizu da Kalder vidi samo svoj iskrivljeni, neuverljivi kez u onoj mrtvoj metalnoj kugli od oka.

„Dau te zove.“